

УДК 340.142

Волік В. В.
Шамара Р. П.

ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ПРАВОЗАСТОСОВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***Анотація.** У статті аналізується значення судової правотворчості для забезпечення гнучкості та стабільності правової системи в умовах відсутності чи недосконалості нормативно-правової бази. Відсутність необхідних норм у національному законодавстві створює правові прогалини, які перешкоджають ефективному правозастосуванню та ускладнюють забезпечення справедливості в судових рішеннях. У таких випадках суди виконують активну правотворчу роль, застосовуючи прецедентне право, тлумачення та аналогію для заповнення правових прогалин.*

На основі порівняльного аналізу автори виділяють переваги судової правотворчості, зокрема її здатність адаптувати правову систему до нових суспільних викликів, забезпечувати ефективність правозастосування та уникати правових колізій. Водночас автори зазначають, що надмірне використання правотворчої функції може призвести до правової невизначеності та суб'єктивізму в рішеннях. Це підтверджується прикладами з різних правових систем, що демонструють як успішні, так і спірні випадки судового подолання прогалин у законодавстві.

Авторами підкреслено, що для ефективного функціонування правової системи необхідний баланс між законодавчою та судовою правотворчістю. Такий підхід дозволяє забезпечити відповідність правових норм потребам суспільства, а також зміцнює принцип верховенства права. У статті наголошено, що судова правотворчість має здійснюватися на основі принципів правової визначеності та дотримання інтересів суспільства, що мінімізує ризики суб'єктивного тлумачення та нестабільності у правозастосуванні.

Автори також звертають увагу на правові проблеми, пов'язані із застосуванням судової правотворчості в Україні, яка має змішану правову систему, та вказують на тенденцію переходу до використання прецедентного права. У висновках робиться акцент на важливості продовження досліджень судової правотворчості та удосконалення національної правової бази, що сприятиме сталому розвитку права в Україні.

***Ключові слова:** права людини, Європейський суд з прав людини, практика Європейського суду з прав людини, правовий вплив, аспекти впливу, правозастосовна діяльність, судова діяльність, правоохоронна діяльність.*

DOI 10.34079/2226-3047-2024-14-28-20-27

Постановка проблеми. Однією з ключових проблем є адаптація української правової системи до європейських стандартів, які виникають після ратифікації Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Українські суди мають застосовувати рішення ЄСПЛ як джерело права, але на практиці це зустрічає певні труднощі через недостатнє визнання примату міжнародного права та нерівномірне застосування рішень суду в національній судовій системі. Вищезазначене вимагає

подальшого вивчення ефективності впровадження рішень ЄСПЛ і необхідності реформування для досягнення більшої відповідності між українським та європейським законодавствами.

Стан дослідження. Питанням практичного застосування рішень та практики ЄСПЛ як джерела права присвячено роботи багатьох національних науковців, зокрема таких як І. В. Андронов, В. В. Єршов, М. О. Борисенко, О. К. Вишняков, В. В. Волік, В. С. Євінтов, В. П. Онопенко, В. В. Паліюк, Т. М. Дудаш, О. С. Погребняк, П. М. Рабінович, С. Є. Федик, В. О. Туманов, С. О. Шевчук, А. А. Яковлев та інших. Однак, на нашу думку, питання впливу практики Європейського суду з прав людини на суб'єктів правозастосування в Україні ще потребують подальших досліджень.

Мета дослідження. Метою цього дослідження є визначення перспектив подальшого розвитку правозастосовної діяльності в контексті європейських стандартів та аналіз сучасного стану впровадження практики ЄСПЛ в правову систему України, дослідження її впливу на судову, правоохоронну та адміністративну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо доречним наголосити на тому, що міжнародне співробітництво у сфері прав і свобод людини здійснюється як на глобальному, так і на регіональному рівнях. Однією з таких регіональних систем є європейська система захисту прав людини, що функціонує в рамках Ради Європи. Україна, ставши членом цієї організації, ратифікувала Європейську конвенцію з прав людини та її протоколи, що в свою чергу зобов'язало державу виконувати положення цього важливого міжнародного договору. Варто відмітити, що вагоме значення надається процесу імплементації міжнародно-правових норм в українську судову практику, оскільки судова влада є головним гарантом законності в державі. Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, закріплені в Конституції, вона має забезпечувати одне з найважливіших прав – право на судовий захист, яке гарантовано на основі міжнародного права.

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України особливу актуальність набуває питання впливу практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) на український правозастосовний процес та виконання його рішень. Конвенція про захист прав людини, прийнята в 1950 році, є одним із найстаріших регіональних договорів у цій сфері, а її учасниками на сьогодні є 46 держав, включаючи Україну. Контроль за дотриманням зобов'язань держав-учасниць здійснює ЄСПЛ, юрисдикцію якого Україна визнала (Цвіцінський, 2024, с. 382).

Згідно зі статтею 9 Конституції України, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою, є частиною національного законодавства. Цей конституційний принцип підкреслює значущість міжнародного права в правовій системі України та його роль у формуванні державної політики, яка базується на визнанні прав і свобод людини як найвищої цінності (Конституція України, 1996). Однак серед науковців тривають дискусії щодо примату міжнародного права. Деякі дослідники наполягають на необхідності внесення до статті 9 Конституції чіткої норми про верховенство міжнародного права, що могло б спростити вирішення конфліктів між нормами міжнародних договорів і національним законодавством. Водночас внесення таких змін до Конституції є складною процедурою (Денисов, 2006, с. 195).

Вплив практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) на українську правову систему може проявлятися через різноманітні юридичні механізми, включаючи нормотворчу діяльність, правозастосування, правореалізацію, а також офіційне тлумачення норм права. Науковці вказують на те, що рішення судів, як акти застосування права, є основними правовими інструментами, через які ЄСПЛ чинить найбільший вплив. Дослідження правозастосовної практики підтверджує багатогранність цього

впливу.

Питання місця Європейської конвенції з прав людини в ієрархії джерел національного права вирішується в різних країнах по-різному. Наприклад, у Нідерландах Конвенція має вищу силу, ніж Конституція, а в Австрії її норми прирівняні до конституційних. У більшості європейських держав норми Конвенції мають перевагу над національними законами, але поступаються конституційним нормам. У Великій Британії, Німеччині, Італії та інших країнах Конвенція стоїть на одному рівні з національними законами (Сердюк, Щокін Яковюк, с. 31).

Щодо прецедентного права в Україні, думки науковців і практиків розходяться. Однак спостерігається тенденція до посилення ролі судових прецедентів у правових системах романо-германської традиції. Прецеденти допомагають уточнювати та конкретизувати загальні норми права, а також заповнювати існуючі законодавчі прогалини.

Згідно зі статтею 46 Європейської конвенції з прав людини, рішення Європейського суду з прав людини є остаточними та обов'язковими для виконання державами, які є сторонами спору (Закон України Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини, 2006). Виконання цих рішень контролюється Комітетом міністрів Ради Європи. Страсбурзький суд не може примусово змусити державу виконати рішення на рівні національного права, однак країни зобов'язані це робити на основі міжнародних зобов'язань, зокрема принципу «*acta sunt servanda*».

В Україні суди зобов'язані застосовувати Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права, що закріплено в Законі «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Також це відображено в Цивільному процесуальному кодексі України та рішеннях Верховного Суду. Проте, як зазначають експерти, формальні гарантії прав і свобод, закріплені в Конституції, не завжди виконують свою роль на практиці, особливо в умовах складних суспільно-політичних викликів, що підкреслює необхідність посилення правових механізмів їх захисту.

У різних джерелах національної юридичної доктрини можна побачити багатогранність думок щодо тлумачення правозастосовної діяльності, яку нерідко співвідносять із поняттями «правозастосування», «застосування норм права», «правозастосовний процес» тощо. Незважаючи на наявні дискусії стосовно окремих аспектів правозастосування, за думкою деяких національних науковців, в юридичній теорії переважає позиція, відповідно до якої базовими ознаками правозастосування є:

- здійснення компетентними та спеціально уповноваженими державними органами;
- опосередкованість форми реалізації права;
- владний, організаційно-управлінський та індивідуально-конкретний характер;
- складна форма правореалізації, що відбувається у поєднанні з іншими її формами, такими як виконання, дотримання, використання, що взаємопроникають між собою;
- здійснення відповідно до визначеного законом порядку;
- завершуються прийняттям правозастосовних актів, які в свою чергу закріплюють індивідуальні приписи (Барандич, 2014, с. 1).

Отже, у державі діє система суб'єктів, які здійснюють правозастосовну діяльність, результатом якої є ухвалення актів застосування норм права. Ця діяльність здійснюється у трьох основних напрямках, а саме у судовому, правоохоронному та виконавчо-розпорядчому. Окремо варто звернути увагу на вплив практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) на діяльність суб'єктів правозастосування в Україні, оскільки кількість скарг громадян України до цього суду постійно зростає.

У сучасній національній юридичній літературі представлені різні підходи до розуміння категорії «правовий вплив». Відтак, на думку окремих науковців, правовий вплив – це нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини як системи правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації та застосування), так і інших правових явищ (правосвідомості, правової культури, принципів права, правотворчого процесу). Також, деякі дослідники вказують на те, що правовий вплив слід розглядати як єдність процесу впливу права на соціальне життя, свідомість і поведінку людей. Окрім цього, науковці виділяють такі напрями правового впливу, як:

- інформаційний;
- ціннісно-орієнтаційний;
- виховний;
- психологічний;
- культурний;
- ідеологічний;
- соціальний (Завгородній, 2017, с. 10-11).

Розділяємо думку юридичної наукової спільноти, що з огляду на ці підходи, можна визначити кілька основних напрямів впливу практики Європейського суду з прав людини на правозастосовну діяльність:

1. інформаційний аспект – інформування суб'єктів правозастосування про правові позиції ЄСПЛ, що викладені у рішеннях як проти України, так і проти інших держав-учасниць Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ);
2. виховний аспект – вплив ідеології ЄСПЛ на внутрішні переконання суб'єктів правозастосування, формування у них ціннісних орієнтирів щодо необхідності застосування рішень ЄСПЛ і визнання їх пріоритету над національним законодавством;
3. правоохоронний аспект – недопущення порушень конвенційних прав людини суб'єктами правозастосування;
4. соціальний аспект – донесення правових позицій ЄСПЛ до широкого кола громадськості, формування алгоритмів поведінки в разі порушення прав, а також моніторинг дотримання міжнародних зобов'язань держави (Завгородній, 2017, с. 11).

На нашу думку, реалізація всіх цих аспектів відбувається одночасно, але їх ефективність залежить від ряду суб'єктивних та об'єктивних факторів.

Одним із ключових суб'єктів правозастосовної діяльності є суди загальної юрисдикції. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди зобов'язані під час розгляду справ застосовувати Європейську конвенцію з прав людини і практику ЄСПЛ як джерело права. Це положення закону фактично накладає на суди обов'язок застосовувати практику ЄСПЛ у кожній справі. Однак поняття «джерело права» тут розуміється з формально-юридичної точки зору, коли під ним маються на увазі форми зовнішнього вираження правових норм.

Подібної позиції дотримуються деякі представники наукової спільноти, які стверджують, що рішення ЄСПЛ є частиною національного законодавства. Прецедентне право ЄСПЛ створює правові норми, обов'язкові для всіх держав-членів Ради Європи. Національні суди повинні дотримуватися цих норм і тлумачити національні закони крізь призму рішень ЄСПЛ, що є проявом судової правотворчості (Погребняк, 2014, с. 160).

Проте існує і інша, протилежна точка зору, яка вказує, що національна судова практика України не є системною в цьому аспекті, а механізми застосування прецедентів ЄСПЛ залишаються невідпрацьованими. Національні суди застосовують різні підходи до тлумачення цих рішень: звертаються до принципів ЄСПЛ, використовують тлумачення ЄСПЛ, текстуально посилаються на рішення або намагаються самостійно

інтерпретувати їх зміст (Яковлев, 2009, с. 17-18).

Однією з причин таких різних підходів є наявність інших нормативно-правових актів, які створюють альтернативне розуміння застосування практики ЄСПЛ. Наприклад, ч. 2 ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України говорить про врахування судом судової практики ЄСПЛ, що може сприйматися як рекомендаційний характер і не обов'язковий для кожної справи (Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України, 2005).

Проте це формулювання стосується принципів, які мають імперативний характер, тому й приписи щодо застосування практики ЄСПЛ повинні бути обов'язковими. У статті 6 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що діяльність поліції керується принципом верховенства права з урахуванням практики ЄСПЛ (Закон України Про Національну поліцію, 2015). Водночас у п. 5 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України, що також застосовується поліцією, передбачається врахування практики ЄСПЛ при застосуванні законодавства (Кримінально процесуальний кодекс України, Закон України, 2012).

Проте в обох зазначених правових актах, як і в Кодексі адміністративного судочинства, поняття «врахування» не сприймається працівниками поліції як обов'язкова норма. Традиційно пріоритетом для поліції є принцип законності, який передбачає дію лише на основі та в межах законів України. Таким чином, практика ЄСПЛ не є для поліцейських загальнообов'язковою при прийнятті рішень. Навіть коли поліцейський обізнаний із певними рішеннями ЄСПЛ, якщо їх права позиція не відповідає українському законодавству, така практика не вважається значущою. Це частково пов'язано з тим, як органи нагляду, зокрема прокуратура, тлумачать закони або кваліфікують дії поліції.

Щодо кримінально-виконавчої служби, зазначимо, що задля вдосконалення правового регулювання цієї служби, її працівники мають враховувати практику ЄСПЛ. Проте, на сьогодні в законодавстві, яке регулює діяльність цих органів, відсутні норми, що прямо зобов'язують враховувати практику Європейського суду з прав людини. У Кримінально-виконавчому кодексі України рішення ЄСПЛ згадується лише в розрізі права засуджених на звернення до суду та кореспонденцію (статті 8, 51, 113). Це свідчить про те, що практика Європейського суду з прав людини не сприймається як обов'язкове джерело права для працівників цієї служби.

На нашу думку, ключову роль у зміні цього підходу може відіграти прокуратура. Відповідно до ст. 131⁻¹ Конституції України, саме прокуратура відповідає за організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та нагляд за дотриманням законності. Таким чином, прокуратура може стати рушієм у забезпеченні дотримання ЄСПЛ і практики ЄСПЛ у діяльності правоохоронних органів [2].

Це підтверджується поданням Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ, який рекомендує Генеральній прокуратурі вживати заходів для належного розслідування порушень прав людини відповідно до ЄСПЛ. Зокрема, йдеться про забезпечення ефективного процесуального керівництва при розслідуванні злочинів, пов'язаних із жорстоким поведінням з боку правоохоронців, і запобігання надмірній тривалості провадження.

Водночас, у Законі України «Про прокуратуру» від 2014 року практику ЄСПЛ згадують лише в контексті обґрунтованої критики діяльності прокурорів, що є недостатньо для забезпечення її належного застосування.

Відсутність достатнього впливу практики ЄСПЛ на правоохоронні органи можна пояснити кількома факторами: недостатньою зацікавленістю вивчати її, брак часу через навантаження та обмеженим доступом до повного обсягу рішень ЄСПЛ під час

службової підготовки. На нашу думку, вирішенням цих проблем може стати активне залучення навчальних закладів до підготовки фахівців на основі стандартів ЄСПЛ.

Таким чином, прокуратура має законодавчі важелі для контролю за дотриманням прав людини та практики ЄСПЛ. Це включає проведення розслідувань, нагляд за діяльністю правоохоронців і коригування їхньої роботи згідно з міжнародними стандартами. Однак, необхідно внести зміни до законодавства, щоб забезпечити обов'язковість застосування практики ЄСПЛ у діяльності правоохоронних органів.

Висновки. Забезпечення права людини на судовий захист має відповідати високим стандартам справедливості, гарантувати ефективне відновлення порушених прав і їх належний захист. Європейський суд з прав людини є одним із ключових механізмів, що сприяє впровадженню норм міжнародного права у сфері захисту прав людини як на міждержавному, так і на національному рівнях. Важливо зазначити, що ефективність діяльності ЄСПЛ не обмежується лише виконанням рішень державами-учасниками Конвенції, а також полягає у впливі суду на правосвідомість національних правозастосовних органів.

Щодо України, спостерігається значне зростання кількості рішень ЄСПЛ, які стосуються порушень прав людини в країні. Паралельно з цим українські суди все частіше застосовують норми Конвенції, посилаючись на прецеденти ЄСПЛ, що є позитивною ознакою. Хоча цей процес ще не завершений, він вказує на поступове розширення правової практики, заснованої на міжнародних стандартах, що дозволяє українським суддям глибше аналізувати свої рішення та робити відповідні висновки. Проте впровадження рішень ЄСПЛ і європейських стандартів правосуддя багато в чому залежить від конкретних суддів і їхнього підходу. Національне законодавство і судова практика часом не є узгодженими, що призводить до певних викликів. Для того щоб забезпечити єдність і справедливість у правосудді, використання прецедентів європейського рівня стає важливим інструментом для реалізації конституційних гарантій захисту прав і свобод громадян. Подальші реформи в Україні, включаючи конституційну та судову, мають сприяти більш глибокому впровадженню практики ЄСПЛ в законодавчий і судовий процес, що є важливим кроком на шляху до євроінтеграції.

Бібліографічний список

- Барандич С. О. (2014) *Правозастосування в сучасному вимірі юридичної науки*, Науковий часопис Національної академії прокуратури України, №4, с. 1–7.
- Денисов В. Н. (2006) *Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України*, Київ: Юстініан, с. 195.
- Завгородній В. А. (2017) *Вплив практики Європейського суду з прав людини на правозастосовну діяльність в Україні*. Юридичний науковий електронний журнал, №5, с. 10–14.
- Закон України Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини №3477-VI, 2006. Верховна Рада України, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>> [Дата звернення: 03.02.2025].
- Закон України Про Національну поліцію №580-VIII, 2015. Верховна Рада України, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>> [Дата звернення: 03.02.2025].
- Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України №2747-VI, 2005. Верховна Рада України, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>> [Дата звернення: 03.02.2025].
- Конституція України, Закон України №254к/96-ВР, 1996. Верховна Рада України, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>> [Дата

- звернення: 03.02.2025].
- Кримінально процесуальний кодекс України, Закон України №4651-VI, 2012. Верховна Рада України, [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>> [Дата звернення: 03.02.2025].
- Погребняк О. С. (2014) *Рішення Європейського суду з прав людини як частина національного законодавства*. Актуальні проблеми держави і права, №3, с. 154–161.
- Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. (2019) *Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод*: компедіум. 2-ге вид., допов. Харків: Право.
- Цвіцінський Д. В. (2024) *Вплив практики Європейського суду з прав людини на правозастосування в Україні*. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал, 3(16), с. 381–387.
- Яковлев А. А. (2009) *Міжнародно-правове співробітництво у захисті права власності в системі Ради Європи*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. Нац. юрид. академія України ім. Я. Мудрого. Харків, 20 с.

References

- Denysov, V. N., 2006. *Vzaiemodiia mizhnarodnoho prava z vnutrishnim pravom Ukrainy* [Interaction of international law with the internal law of Ukraine]. Kyiv: Yustinian, p. 195. (in Ukrainian).
- Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy, Zakon Ukrainy №2747-VI [Code of Administrative Procedure of Ukraine], 2005. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>> [Accessed 03 February 2025]. (in Ukrainian).
- Konstytutsiia Ukrainy, Zakon Ukrainy №254k/96-VR [Constitution of Ukraine], 1996. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>> [Accessed 03 February 2025]. (in Ukrainian).
- Kryminalno protsesualnyi kodeks Ukrainy, Zakon Ukrainy №4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine], 2012. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>> [Accessed 03 February 2025]. (in Ukrainian).
- Pohrebniak, O. S., 2014. *Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak chastyna natsionalnoho zakonodavstva* [Decisions of the European Court of Human Rights as part of national legislation]. Aktualni problemy derzhavy i prava, №3, pp. 154–161. (in Ukrainian).
- Serdiuk, O. V., Shchokin, Yu. V., Yakoviuk, I. V., 2019. *Teoriia ta praktyka zastosuvannia Konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: kompedium, 2-he vyd., dopov.* [Theory and practice of the application of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: compendium, 2nd edn.]. Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian).
- Tsvitsynskiy, D. V., 2024. *Vplyv praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na pravozastosuvannia v Ukraini* [The impact of the case law of the European Court of Human Rights on law enforcement in Ukraine]. Irpynskiy yurydychniy chasopys: naukovyi zhurnal, 3(16), pp. 381–387. (in Ukrainian).
- Yakovliev, A. A., 2009. *Mizhnarodno-pravove spivrobotnytstvo u zakhysti prava vlasnosti v systemi Rady Yevropy* [International legal cooperation in the protection of property rights in the Council of Europe system]. PhD Dissertation. Yaroslav Mudryi National Law

- Academy of Ukraine, Kharkiv. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro Natsionalnu politsiiu №580-VIII [Law of Ukraine On the National Police], 2015. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>> [Accessed 03 February 2025]. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny №3477-VI [Law of Ukraine On the Execution of Judgments and Application of the Case Law of the European Court of Human Rights], 2006. Verkhovna Rada of Ukraine. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>> [Accessed 03 February 2025]. (in Ukrainian).
- Zavhorodnii, V. A., 2017. Vplyv praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na pravozastosovnu diialnist v Ukraini [The impact of the case law of the European Court of Human Rights on law enforcement in Ukraine]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, №5, pp. 10–14. (in Ukrainian).

**Volik V.,
Shamara R.**

THE IMPACT OF THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON LAW ENFORCEMENT IN UKRAINE: CURRENT STATUS AND PROSPECTS

The article analyses the importance of judicial law-making for ensuring the flexibility and stability of the legal system in the absence or imperfection of a legal framework. The absence of the necessary provisions in national legislation creates legal gaps that impede effective law enforcement and make it difficult to ensure fairness in court decisions. In such cases, courts play an active law-making role, applying case law, interpretation and analogy to fill the legal gaps.

Based on a comparative analysis, the authors highlight the advantages of judicial lawmaking, in particular, its ability to adapt the legal system to new social challenges, ensure the effectiveness of law enforcement and avoid legal conflicts. At the same time, the authors note that excessive use of the lawmaking function may lead to legal uncertainty and subjectivity in decisions. This is confirmed by examples from different legal systems demonstrating both successful and controversial cases of judicial overcoming of gaps in legislation.

The authors emphasise that the effective functioning of the legal system requires a balance between legislative and judicial lawmaking. Such an approach allows ensuring that legal provisions meet the needs of society and strengthens the rule of law. The article emphasises that judicial law-making should be based on the principles of legal certainty and respect for the interests of society, which minimises the risks of subjective interpretation and instability in law application.

The authors also draw attention to the legal problems associated with the use of judicial lawmaking in Ukraine, which has a mixed legal system, and point to the trend towards the use of case law. The authors conclude by emphasising the importance of continuing research on judicial lawmaking and improving the national legal framework, which will contribute to the sustainable development of law in Ukraine.

Keywords: *human rights, European Court of Human Rights, case law of the European Court of Human Rights, legal influence, aspects of influence, law enforcement, judicial activity, law enforcement.*